

Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Kodály Yöntemi ve İlköğretim Müzik Derslerinde Kodály Yöntemi Uygulamaları *

Sezen Özeke

*Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi
sezenozeke@uludag.edu.tr*

Özet. Müzik öğretim yöntemlerinden en çok adı geçen ve en yaygın kullanılan uygulamalardan biri olan Kodály yöntemi, günümüzde Amerika ve Avrupa başta olmak üzere birçok ülkenin müzik öğretmenleri tarafından benimsenmiş yaklaşımlardan birisidir. Kodály, geliştirdiği yöntem ile, çocuğun doğal gelişimine odaklanan bir yaklaşım sergilemiş, çocuktaki bilinen olgulardan yola çıkılarak, okul öncesi döneminden başlayan sürece odaklanmış, ve devamında da müzikal açıdan “okur-yazar” yetişkinlere ulaşmayı hedeflemiştir. Kodály ve benzeri uygulamaları bilmemiz müzik öğretmenleri olarak neyin, niçin, ve nasıl yapıldığını anlamamıza yarayacağı gibi kendi yöntemlerimizi geliştirmemize katkıda bulunarak gelecek nesillere yönelik davranışlarımızı daha iyi kavramamıza yol açacaktır. Varolan uygulamaları bilmek ve bu uygulamaları kendi ortamımıza adapte edebilmek yapılacak en önemli işlerden biridir. Bu nedenle, bu çalışma ile, müzik öğretmenlerinin eğitim-öğretim ortamına katkıda bulunabilmesi düşüncesiyle, Kodály felsefesi ve Kodály yöntemi hakkında kısa bilgi verilerek, özellikle Kodály yaklaşımına göre hazırlanmış örnek bir ders planı sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Müzik öğretim yöntemleri, Kodály yöntemi, Kodály uygulamaları.

Abstract. Kodály method is one of the many music education theories that is adopted and practiced in many countries in the world today. Kodály focused

on child-development approach in his method so moving from the known elements, he focussed on the early childhood period and he aimed to reach the musically literate people in continuation. Knowing the Kodály and other practices helps us to understand why and how we do the things in the name of music education and it will eventually help us to comprehend our attitudes toward students as well as to develop our own methodologies. Therefore, as music teachers, the major task to do is to know these theories and adapt them to our teaching/learning environments. For this reason, with this study, to contribute to the music teachers' applications in their lessons, it is aimed to give brief information about Kodály philosophy and methodology and to present sample lesson plan prepared by the Kodály approach.

Key Words: Music education methods, Kodály method, Kodály practices.

Giriş

Müzik öğretiminde okul öncesi dönemden üniversiteye kadar olan süreçte yıllar boyunca birçok pedagojik yaklaşımlara yönelilmiş ve özellikle okulöncesi ve ilköğretim dönemindeki öğrenciler için sayısız müzik öğretim teorileri geliştirilmiştir. Bunlardan en yaygın müzik öğretim teorilerinden biri olarak kullanılan Kodály yöntemi, günümüzde Amerika ve Avrupa başta olmak üzere birçok ülkenin müzik öğretmenleri tarafından benimsenmiş ve uygulamaya konulmuş yaklaşımlardan birisidir.

Bu çalışma ile, müzik öğretmenlerinin eğitim-öğretim ortamına katkıda bulunabilmesi düşüncesiyle, Kodály yaklaşımına göre hazırlanmış örnek bir ders planı sunulması hedeflenmiştir. Kodály felsefesi ve yöntemi hakkındaki bilgiler bu makalenin birinci derecedeki amaçları arasında olmaması sebebiyle ilgili konuya makalede kısaca yer verilecektir.

Zoltan Kodály

Zoltan Kodály 1882-1967 tarihleri arasında yaşamış Macar eğitimci, besteci, ve müzikolog'tur. Müzik eğitimine erken yaşlarında çello çalarak başlamış, fakat daha sonra kariyerine eğitimci olarak devam etmiştir. "Müzik herkes içindir... Öğretmenler, müziği ve müzik yapmayı öğrencilerin hayatının ayrılmaz bir parçası olması yönünde geliştirmelidirler" (Boshkoff, 1991). Bu cümle bize Kodály'nin müzik eğitimine yaklaşımı hakkında genel bir fikir vermektedir.

Felsefesi

Kodály, özellikle küçük çocukların eğitimleriyle ilgilenmiş olup, eğitimin, mümkün olan en erken yaşta başlaması gerektiğine inanmıştır. Kodály, geliştirdiği yöntem ile, çocuğun doğal gelişimine odaklanan bir yaklaşım sergilemiş, çocuktaki bilinen olgulardan yola çıkarak, okul öncesi döneminden başlayan sürece odaklanmış, ve devamında da müzikal açıdan “okur-yazar” yetişkinlere ulaşmayı hedeflemiştir. Müzikal açıdan “okur-yazar” olmuş bir birey, çevresindeki sesleri duyar, ayırt eder, düşünür, sembolleri okur ve yeni sesler üretir. Bu bağlamda, Kodály, “müzik herkes içindir” felsefesini takip ederek, herkesin müzikal açıdan “okuma-yazma” bilen bir birey olması gerektiğini savunmuştur.

Ayrıca, Kodály anadilin çocuklar için çok önemli olduğuna inanarak özellikle kendi kültürünün halk müzikleriyle ilgilenmiştir. Kodály yaklaşımı, aslında müzikaliteyi geliştirmek ve çocukların nasıl daha iyi öğrenebileceğine açıklık getirmek için düşünülmüş sistematik bir dizi fikirdir. Bu sistem içinde, Kodály, şarkı söylemenin hem kulağı hem de zekayı geliştirdiğini söylemiş, bu yolla “kulaklarıyla görüp, gözleriyle duyabilen okur-yazar çocuklar yaratabileceğine inanmıştır” (Boshkoff, 1991). Çocukların bir dili öğrenirken konuşmaları sürekli olarak duyarak/dinleyerek geliştirdikleri düşüncesinden yola çıkarak sesleri de aynı şekilde model kişilerin şarkı söylemelerini dinleyerek geliştirebileceklerini vurgulayan Kodály, çocukların kendi doğal enstrümanları olan seslerini de kullanarak çok daha iyi bir öğrenme gerçekleştirebileceklerini düşünmüştür. (Howard, 1996). Bu bağlamda Kodály, kendi teorisini geliştirerek, bütün Macar halkını müzikal açıdan “okuma-yazma” becerisine sahip birer vatandaş olarak görmeyi hedeflemiştir.

Yöntemi

Kodály, yöntemini, tamamen gelişimsel yaklaşımı (child-development approach) takip ederek yani çocuğun doğal gelişimini göz önünde bulundurarak şekillendirmiştir. Kodály yönteminde kullanılan tekniklere kısaca bakılacak olursa *ta*, *ti-ti*, *tri-tri* v.b. gibi isimlerle adlandırdığımız ritmik hecelere, fonomimi diye adlandırdığımız el işaretlerine ve “yer değiştirebilen do” sistemi dediğimiz ‘aralıklama yöntemi’ ile solfej eğitimine rastlamak mümkündür. Bu tekniklerin, otantik çocuk oyunları, tekerlemeler ve şarkılardan otantik halk müziklerine ve Mozart, Beethoven gibi büyük besteciler tarafından yapılmış olan müziklere kadar geniş kaynaklarla desteklenmesi de Kodály’nin yönteminde önerdiği materyallerdir. Bu bahsedilen teknik ve materyalleri kullanırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, çocuğun yaşantısında varolan olgulardan yola çıkılmasıdır.

Örneğin, Kodály küçük yaştaki çocukların yürüyüş adımlarının dörtlük notalarla ve koşma adımlarının da sekizlik notalarla ifade edilebileceğini düşünerek ritim öğelerinin öğretilmesine dörtlük ve sekizlik notalardan başlanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca melodik açıdan da, Kodály, çocukların bir dizi içinde yarım sesleri temiz söyleyemedikleri düşüncesiyle 5 sestem oluşan *pentatonik* dizinin öncelikle kullanılmasını söylemiştir. Burada da, çocuğun doğal gelişim aralığı olan küçük üçlü aralığında yani *sol-mi* seslerinden başlanması gerektiğini, sonra *la* ve daha sonra *do* ve *re* seslerini öğreterek *pentatonik* diziyeye ulaşılması gerektiğini savunmuştur. Bu yolla *pentatonik* dizi öğretildikten sonra, Kodály *pes la*, *pes sol*, ve *tiz do* notalarının öğretilmesi gerektiğini savunur ve en son olarak ta *fa* ve *si* notaları öğretilerek majör ve minör diatonik diziyeye ulaşılmış olur (Choksy, 1988).

Kodály felsefesi ve yöntemi ile ilgili bu kısa bilgilerden sonra bir sonraki bölümde bir Kodály dersi kapsamında yapılabilecek etkinlikleri kapsayan örnek Kodály ders planı sunulacaktır.

Örnek Kodály Ders Planı (Mann, Lovell, & Tekse, 1998)

Bir Kodály ders planı genel hatlarıyla 3 bölümü kapsamaktadır.

- I. Hazırlık
- II. Sunuş
- III. Uygulama

Hazırlık bölümü genelde öğrenmenin bilinçsiz bir şekilde gerçekleştiği bölümdür. Bu bölümde öğrenci ile oyunlar oynanarak, şarkıları/oyunları kulaktan öğretmek veya resimler ile sunumlar yaparak sonradan öğretilen bilgiler çocuğun kafasına yerleştirilir. Bu bölüm, çocuğun yapılan etkinliklerden zevk almasını ve eğlenmesini sağlayan fakat aslında okuma-yazma becerilerine ulaşmasına altyapı hazırlayan bölümdür.

Sunuş bölümü aslında isimlendirme veya tanııtma bölümü diye de adlandırılabilir. Bu bölümde isimlendirmeler ve öğretmenin yönlendirmesiyle yapılan keşifler ile öğrenciden öğretilen bilgilerin bilinçli bir şekilde keşfedilmesi ve tanımlanması istenir. Bu bölüm dersin çok kısa bir bölümünü oluşturur fakat iyi bir öğrenme gerçekleşebilmesi için bu bölüme çok iyi bir şekilde hazırlanması gerekir.

Uygulama bölümü öğrenilmiş veya sunulmuş olan bilgilerin başka bir durum içinde kullanılması şeklinde ifade edilebilir. Bu bölümde öğrenciden, öğrendiklerini yeni durum ve koşullara kendi yöntemleriyle yaratıcı bir şekilde aktarması istenir.

Bu bahsedilen hazırlık, sunuş ve uygulama bölümleri bir Kodály dersinin temelini oluşturmaktadır ve her bir bölüm kendi kendine başlıca bir ders saatine işaret edebildiği gibi her bir ders saati bu belirtilen 3 bölümü de kapsayabilmektedir. Kodály ders planına göre dikkat edilmesi gereken en önemli husus her bir dersin bir sonrakini destekleyerek diğer derslere hazırlık oluşturmasıdır. Bu şekilde bir planlama, zincirleme olarak bir önceki dersten bir sonraki derse bağlanarak devam eder. Bu bağlamda, her bir ders için plan yaparken öncelikle yapılması gereken iş, hazırlık, sunuş ve uygulama bölümleri düşünülerek hazırlanmış amaçlarımızı belirlemek olmalıdır. Bu amaçlar belirlendiği takdirde hem dersin işleyişine büyük kolaylık sağlayacak hem de bir sonraki derslerle planlı bir şekilde bağlantı kurmamıza yarayacaktır.

Hazırlık, sunuş ve uygulama bölümlerinden oluşan amaçlarımızı ve derste kullanacağımız materyalleri belirledikten sonra dersi daha verimli bir şekilde geçirebilmek ve bu belirttiğimiz amaçlarımıza ulaşabilmek için her bir ders saatinde yapabileceğimiz etkinlikleri Tablo 1 de sunulan ders planı şablonunda görüldüğü gibi düzenleyip dersi bu anlamda 5 bölüm altında inceleyebiliriz:

I) Açılış, II) Odak noktası, III) Hareket etkinlikleri, şarkılı oyunlar veya oyunlar, IV) Yardımcı odak noktası, V) Kapanış.

Tablo 1. Ders Planı Şablonu

Ders Planı**	
Amaçlar	Materyaller
Hazırlık: Sunuş: Uygulama:	
I. Açılış A. Selamlaşma B. Tekerleme	
II. Odak Noktası	
III. Hareket etkinlikleri, şarkılı oyunlar veya oyunlar	
IV. Yardımcı Odak Noktası	
V. Kapanış	

** Adı geçen örnek ders planı işleyişi ilköğretim 6. sınıflara kadar ideal bir şekilde uygulanabilir. Fakat ilköğretim 4. sınıftan 6. sınıfa kadar olan aşamada, öğrencilerin yaşı ve ilgileri gereği gene aynı yapılanma kullanılabilmesine rağmen, açılış ve kapanış bölümlerinde belirtilen etkinlikler bir açılış ve kapanış şarkısıyla ve/veya ritmik etkinliklerle yer değiştirebilir.

I. Açılış

Bu bölüm dersin ilk 5 dakikasında çocukların ilgisini çekici ve onları derse hazırlayıcı bir hazırlık aşamasıdır. Aslında bu bölüme ısınma bölümü de denilebilir. Amaç, ısınma için bilinen öğelerin tekrarı ve ilk şarkı için hazırlık oluşturmaktır. Dolayısıyla, alkış tekrarı, ses tekrarı, hareket etme ve benzeri ısınma hareketleri içeren oyunlar veya çalışmalar kullanılabilir. Dersin bu bölümünde ana vuruş ve ton içinde şarkı söyleme olguları oluşturulur. Ve bu belirttiğimiz amaca hizmet etmek üzere çok kısa bir selamlaşma ve tekerleme ile ders açılır.

A. Selamlaşma

Burada sunulacak ya da uygulaması yapılacak seslerden oluşan bir selamlaşma kullanılabilir. Örneğin, o derste *la* sesi öğretilecekse bir önceki derslerde öğrenilmiş olan sesleri yani *sol-mi* yi ve o derste tanıtılacak *la* yı içeren bir selamlaşma yapılabilir. Ayrıca, buradaki amaç ısınma olduğu için, bu çok kısa selamlaşma ile sadece bilinenlerin tekrarı da yapılabilir.

B. Tekerleme

Konuşma sesiyle söylerken ilgiyi ritim ve vuruşlara çekmek amacıyla tekerleme söylenir. Burada da bilinen ritimlerin veya öğretilecek ritimlerin içerdiği bir tekerleme ile ısınılabilir.

II. Odak Noktası

Dersin 10-15 dakikalık bölümünü kapsayan bu bölümde ders değişik etkinliklerle devam eder. Bu bölüm dersin önemli bir bölümüdür ve çocukların yoğun konsantrasyonu gerekir. Bilinen parça tekrar edilir ve o parçanın içindeki öğeler tekrar edilip bilinmeyenler öğrenilir. Amaç, bilinen bir parça ile okuma becerilerini geliştirmek ve eski bilgilerini tekrar etmektir. Kısaca, dersin bu bölümünde, belirli bir konu tanıtılır veya eski bilgiler tekrar edilir.

III. Hareket etkinlikleri, şarkılı oyunlar veya oyunlar

Bu bölüm yeni müzik konularını hazırlamak için ideal bir bölümdür. Ayrıca dersin akışını değiştiren ve derse rutinden çıkarıp biraz eğlenmek için fırsat yaratan bir bölümdür. Bu bölümde yeni parça öğretilebilir ve dolayısıyla bu parça sonraki dersler için bir hazırlık teşkil eder. Özellikle, bir önceki bölümdeki (Odak noktası) yoğunluktan sonra bu bölüm çocukların müzik yapmanın mutluluğuna ve doyumuna ulaşması için şarkılar, danslar, oyunlar ve değişik müzik etkinlikleri ile devam etmelidir.

IV. Yardımcı Odak Noktası

Dersin bu bölümü daha esnek bir bölümdür. Yeni bir şarkı öğretimi, hikaye okuma, doğaçlama, dinleme, veya diğer çeşit etkinlikler kullanılabilir. Bu bölüm genelde uygulama veya tekrar için güzel bir bölümdür. Aynı zamanda bir sonraki derse hazırlık teşkil etmesi açısından yeni bir şarkı öğretmek için de iyi bir zamandır. En önemlisi, bir önceki bölümde yapılan hareketli şarkılı oyunlardan sonra öğrencinin ilgisini tekrar başka bir konuya çekebilmek için öğretmenin sınıfı biraz daha sakin duruma sokmaya çalıştığı bölümdür.

V. Kapanış

Açılış bölümünde olduğu gibi bu bölümde de sunulacak veya uygulaması yapılacak olgulardan oluşan bir etkinlik yapılır. Yada II. Bölümde (Odak noktası) tanıtılmış olan yeni olguları içeren bir tekrar da yapılabilir.

Sonuç

Sonuç olarak, Kodály geliştirdiği yöntem ile, çocuğun doğal gelişimine odaklanan bir yaklaşım sergilemiş ve öğretimin çocuğun yaşantısında varolan ve bilinen olgulardan yola çıkılarak gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Kodály felsefesi, müzikaliteyi geliştirme adına ve çocukların nasıl daha iyi öğrenebileceğine açıklık getirmek adına düşünülmüş bir sistemdir.

Bu sistem içinde, Kodály ders planı, hazırlık, sunuş ve uygulama bölümleri düşünülerek hazırlanmış olan bir uygulamadır ve her bir derste sunulacak olgunun önceki derste hazırlanması, sonra o olgunun sunulması ve en son olarak da o olgunun uygulanarak yeni tecrübeler ile birleştirilmesini hedefleyen bir işleyiş ile gerçekleştirilmesi en ideal uygulama şeklidir. Her bir ders saatinde böyle bir işleyiş takip edilirse hazırlık, sunuş ve uygulama amaçlarımızın gerçekleşmesine yardımcı olacak sistemli bir işleyiş ile çalışılmış olur. Bu anlamda, Kodály yönteminde kullanılan teknikler ve kullanılan materyaller de belirli bir işleyişe yardımcı olarak kullanılır. Öğretmenin buradaki en önemli görevi her bir dersi dikkatlice planlayarak bir önceki ve sonraki derslerle bağlantı sağlamaktır. Böylece sistematik bir yaklaşım içinde öğrenme sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilir.

Geçmiş anlamamız geleceğe ışık tutacaktır ve neyin, niçin, ve nasıl yapıldığını anlamamız müzik öğretmenleri olarak hem kendi yöntemlerimizi geliştirmemize katkıda bulunacak hem de gelecek nesillere yönelik davranışlarımızı daha iyi kavramamıza yol açacaktır. Kodály ve benzeri uygulamaların geçerliliği dünyanın birçok ülkesindeki müzik eğitimcileri tarafından

kabul edilmiş olmasına rağmen, çağın istek ve gereksinimleri ölçüsünde yeni uygulama yöntemleri de geliştirilmiştir ve geliştirilmeye devam etmektedir. Dolayısıyla, her bir öğretmenin ideal bir eğitim-öğretim ortamı yakalayabilmesi için bütün bu yaklaşımları ve süreçleri iyi takip edip uygulayabilmesi ve bunun sonucunda da her bir yaklaşımın kendisine uyan taraflarını kendi özgün yöntemleriyle yaratıcı bir şekilde birleştirerek kullanması beklenir. Bu nedenle, varolan uygulamaları bilmek ve bu uygulamaları kendi ortam ve şartlarımıza uyarlamak yapılacak en önemli işlerden biridir.

* *Bu çalışma, yazarın 05-07 Eylül 2005 tarihleri arasında İstanbul Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'nde gerçekleştirilen I. İstanbul Müzik Öğretmenleri Sempozyumu'nda sunduğu bildiriden geliştirilmiştir.*

Kaynakça

- Boshkoff, R. Lesson Planning the Kodály Way. Music Educators Journal. Ekim 1991: 30-34.
- Choksy, L. The Kodály Method. 2. Baskı, New Jersey: Prentice-Hall, 1988.
- Howard, P. M. Kodály Strategies for Instrumental Teachers. Music Educators Journal 82(5), Mart 1996: 27-34.
- Mann, R., Lovell, J. ve Tekse, P. Yayınlanmamış Ders Notları. Arizona State University, Tempe: Arizona. 1998.

Kodály Method and Its Practices in Primary School Music Lessons

Abstract

“Music belongs to everyone, and, with a little effort, is available to everyone, teachers should strive to make a “prime necessity of life” for their students” (Boshkoff, 1991). This sentence gives us an idea of Kodály’s approach to music education.

Famous Hungarian composer, Zoltan Kodály, lived between 1882 and 1967 and his philosophy of music education is completely applicable today. He is not only educator but composer and musicologist as well. In his early training, he studied cello but later he formulated as an educator. He insisted that children can learn a lot by using their own instruments - their singing voices (Boshkoff, 1991).

Kodály method is one of the many music education theories that is adopted and practiced in many countries in the world today. Kodály focused on child-development approach in his method so moving from the known elements, he focussed on the early childhood period and he aimed to reach the musically literate people in continuation. In the sequences of his method, he thought that the quarter and eighth notes are good place to begin to teach rhythmic patterns. He believed that quarter notes show the child's walking pace, and the eighth notes, his running. These are the rhythms of child's day-to-day living. In his melodic sequences, Kodály was aware that the average young child cannot accurately sing the half-steps in tune. So, he thought that pentatonic scale is more comfortable for children to sing than diatonic scale. He claimed that minor-third (*sol-mi*) is melodically the first interval sung by children. Then the next note would be *la*. After that *do* is thought as a home tone and finally *re* comes as the last remaining tone of pentaton (Choksy, 1974).

Kodály used three main tools in his method: Movable-do system, rhythm syllables, and curwen hand signs. He also believed that the materials used for teaching music for young children should come from authentic children games and folk songs and from good composed musics.

According to Kodály, well prepared lesson plan is the first step for a successful teaching. Kodaly lessons consist of three parts: 1) presentation 2) preparation and 3) practice. On the lesson plan, objectives for preparation, presentation, and practice have to be determined so each lesson can support the one before and the one after. In this study, outline of sample lesson plan prepared by the Kodály approach is presented. According to this approach, for more productive lesson, the lesson can be divided into 5 parts: 1) Opening 2) Primary Focus 3) Change of Pace 4) Secondary Focus and 5) Closing (Mann, Lovell, and Tekse, 1998).

Knowing Kodály and other practices helps us to understand why and how we do the things in the name of music education and it will eventually help us to comprehend our attitudes toward students as well as to develop our own methodologies. Therefore, as music teachers, the major task to do is to know these theories and adapt them to our teaching/learning environments.